

# การสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมเพื่อการปรับตัวของนักศึกษาต่างชาติ ในกลุ่มมหาวิทยาลัยกำกับรัฐในเขตภาคเหนือ

## Intercultural Communication for the Foreign Students' Adjustment in Governed Universities in Northern Region

เอกรงค์ ปันพงษ์\* และภรณ์ยู ขำน้ำคู้

Akkarong Punpong\* and Paranyoo Khamnamkoo

### บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงความสามารถทางการสื่อสารเพื่อการปรับตัวของนักศึกษาต่างชาติในกลุ่มมหาวิทยาลัยกำกับรัฐในเขตภาคเหนือภายใต้วัฒนธรรมไทย โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ทำการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่มกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาต่างชาติ จำนวน 15 คน ผลการวิจัยพบว่า 1) นักศึกษาชาวต่างชาติส่วนใหญ่มีความต้องการศึกษาต่อระดับปริญญาตรีในประเทศไทยด้วยเหตุผล คือ การศึกษาไทยเป็นที่ยอมรับ ขอดีง่าย มีการสนับสนุนด้านค่าเทอมและค่าครองชีพ หลีกเลี่ยงการแข่งขันทางการศึกษาที่มีสูงในประเทศของตน เพิ่มโอกาสที่ดีในการทำงานในอนาคต ขึ้นขอบภูมิอากาศ ภูมิประเทศ ผู้คน อาหาร ประเพณีและวัฒนธรรมของประเทศไทย 2) ความสามารถทางการสื่อสารภายใต้วัฒนธรรมไทยมีความสัมพันธ์กับการปรับตัวของกลุ่มนักศึกษาต่างชาติ กล่าวคือ ความสามารถทางการสื่อสารของนักศึกษาต่างชาติส่วนใหญ่มีพื้นฐานทางด้านภาษาอังกฤษดีอยู่แล้ว แต่มีปัญหาอยู่ในเรื่องของการใช้ภาษาไทยและการปรับตัวให้เข้ากับชีวิตในท้องถิ่น ทั้งนี้ นักศึกษาได้อาศัยเทคโนโลยีการสื่อสารทั้งอินเทอร์เน็ต สื่อสังคมออนไลน์ โทรศัพท์สมาร์ทโฟนเข้ามาช่วยในด้านของการปรับตัวเพื่อเสริมความสามารถในการสื่อสาร อาทิ ใช้ Google Translate เพื่อแปลภาษา 3) ทั้งนี้แนวทางการปรับตัวของนักศึกษาชาวต่างชาติ คือ การพยายามเรียนรู้ภาษา วัฒนธรรม ประเพณีของประเทศไทย เปิดใจ คิดเชิงบวกและสร้างการยอมรับในความแตกต่างระหว่างชาติพันธุ์ เชื้อชาติ ศาสนา และวัฒนธรรม

**คำสำคัญ:** การสื่อสารต่างวัฒนธรรม การปรับตัวทางวัฒนธรรมของนักศึกษาต่างชาติ มหาวิทยาลัยกำกับรัฐ

### Abstract

The purposes of this research were to study the communication competence for self-adaptation and the way to communication of the foreign students at Governed Universities in northern region. This study employed qualitative research techniques being collected by in-depth interview and focus group from 15 foreign students who study in northern region universities. The results were as follows: 1) The respondents decided to study in Thailand because of recognizing

---

คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม จังหวัดพิษณุโลก 65000

Faculty of Management Science, Pibulsongkram Rajabhat University, Phitsanulok 65000

\*Corresponding author; email: akkarongpunpong@gmail.com

(Received: 12 March 2021; Revised: 4 May 2021; Accepted: 15 May 2021)

education easy visa, university fee, avoiding the highly competitive education in home country, career opportunities, and fondness of Thai people /climate/landscape/food/culture/tradition. 2) There was relationship found between communication competence and self-adaptation for the foreign students at governor 's university in northern region. Most foreign students already had a good background in English but there was problems with use of Thai language and the adaptation to local life. By the way, they used communication technology (internet, social media, smartphone) to helped in adaptation process for communication competence such as Google Translate. 3) The way for the foreign students to adjust were to tried to study new Thai language/culture/tradition, being open-minded, thinking positive and accepting differences in ethnic/nationality/religion and culture.

**Keywords:** Intercultural communication, Foreign students' adjustment, Governed universities

## บทนำ

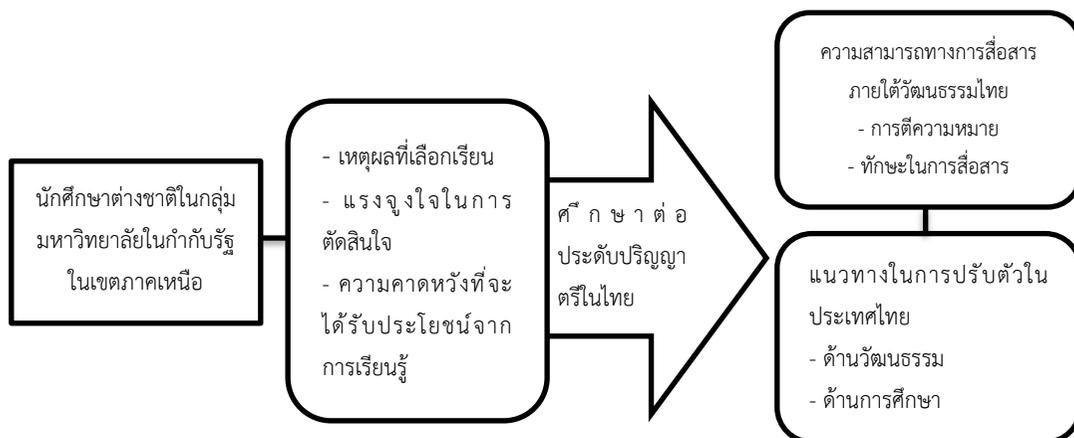
ในช่วงเวลาที่ผ่านมาจำนวนประชากรวัยเรียนลดลงอย่างต่อเนื่อง สืบเนื่องจากรายงานเด็กแรกเกิดลดลงอย่างต่อเนื่อง (Thedialogue, 2562) มหาวิทยาลัยในเขตภาคเหนือเป็นพื้นที่หนึ่งที่ได้รับผลกระทบในด้านนี้อย่างมาก ทำให้มหาวิทยาลัยพื้นที่ดังกล่าวหลายแห่งมีการปรับตัวในการรับนักศึกษา ประกอบกับจากการเปลี่ยนแปลงเรื่องการออกนอกระบบของมหาวิทยาลัยในช่วง 15 ปีที่ผ่านมา (Thaipublica, 2554) ทำให้ภาพการแข่งขันในตลาดอุดมศึกษาในประเทศไทยมีสูงมาก ทั้งนี้เนื่องจากการปฏิรูปการศึกษาและการเป็นนิติบุคคลของมหาวิทยาลัย กล่าวคือ มหาวิทยาลัยที่มีการปฏิรูปดังกล่าว จะมีความเป็นอิสระของตนโดยเฉพาะ แยกต่างหากมาจากรัฐบาล โดยภาครัฐจะรับรองความเป็นอิสระของมหาวิทยาลัยของรัฐแต่ละแห่ง ส่งผลให้ขยายตลาดในการรับนักศึกษาได้อย่างเสรี และในเมื่ออุปสงค์ด้านการศึกษาภายในประเทศลดลง ส่งผลให้มีการเปิดหลักสูตรนานาชาติขึ้นในหลาย ๆ มหาวิทยาลัยในประเทศไทยรวมทั้งในภาคเหนือเพื่อรองรับนักศึกษาต่างชาติ ทั้งนี้เพื่อเป็นการสร้างรายได้และช่วยมหาวิทยาลัยให้อยู่รอดในช่วงเวลาที่ประชากรวัยเรียนในประเทศลดลง

ทั้งนี้กลุ่มมหาวิทยาลัยในพื้นที่ภาคเหนือได้รับความนิยมในการเข้ามาศึกษาต่อจากนักศึกษาต่างชาติ เนื่องจากเหตุผลต่าง ๆ อาทิ ค่าใช้จ่ายที่ถูกกว่ามหาวิทยาลัยในเขตกรุงเทพฯ และปริมณฑล มีทุนการศึกษาให้ ภูมิประเทศสวยงาม บรรยากาศดี รวมถึงพื้นที่พรมแดนที่ติดกับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น ลาว พม่า จีน เวียดนาม กัมพูชา ฯลฯ จึงเป็นเหตุผลที่ให้นักศึกษาจากประเทศในภูมิภาคต่าง ๆ และพื้นที่ใกล้เคียงเข้ามาศึกษาต่อในมหาวิทยาลัยในพื้นที่ภาคเหนือเป็นจำนวนมาก

ทั้งนี้ในหลักสูตรนานาชาติของแต่ละคณะ หรือวิทยาลัยนานาชาติของแต่ละมหาวิทยาลัย สะท้อนถึงจำนวนนักศึกษาต่างชาติในช่วงปีการศึกษาที่ผ่านมา โดยเฉพาะมหาวิทยาลัยในกำกับรัฐภาคเหนือที่มีจำนวนทั้งสิ้น 1,634 คน ซึ่งเป็นตัวเลขที่ค่อนข้างสูงหากเปรียบเทียบกับภูมิภาคอื่น ๆ (สถิติอุดมศึกษา 2558-2560, 2561) โดยแบ่งเป็น มหาวิทยาลัยนเรศวร จำนวน 634 คน (ข้อมูลจากระบบสารสนเทศงานทะเบียนนิสิตและประมวลผล กองบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2562) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ จำนวน 703 คน (ข้อมูลจากสำนักทะเบียนและประมวลผล มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2562) มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จำนวน 96 คน (ข้อมูลจากสำนักบริหารและพัฒนานิเทศ มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2562) มหาวิทยาลัยพะเยา จำนวน 24 คน (ข้อมูลจากระบบบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยพะเยา เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2562) และ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง จำนวน 177 คน (ข้อมูลจากระบบสารสนเทศงานทะเบียนนักศึกษา สำนักวิชาการ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง เมื่อวันที่ 10 กันยายน 2562) แต่ด้วยสภาพการเรียนการสอนของอาจารย์คนไทยและ



## กรอบแนวคิดในการวิจัย



ภาพ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

## วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีรายละเอียดของวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

**1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก :** มีการคัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจงกับกลุ่มนักศึกษาชาวต่างชาติที่มีศึกษาอยู่ในมหาวิทยาลัยไม่น้อยกว่า 1 ปีการศึกษา โดยนักศึกษาเหล่านี้จะสามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้และเป็นตัวแทนที่มาจากแต่ละมหาวิทยาลัยละ 3 คน จาก 5 มหาวิทยาลัย ได้แก่ มหาวิทยาลัยนเรศวร, มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, มหาวิทยาลัยแม่โจ้, มหาวิทยาลัยพะเยา และมหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง รวมทั้งหมด 15 คน

**2. การเก็บรวบรวมข้อมูล :** ในการเก็บรวบรวมข้อมูลผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการเก็บข้อมูลด้วยตนเองโดยมีการใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกแบบกึ่งโครงสร้าง เป็นการสัมภาษณ์ที่ใช้ประเด็นคำถามที่มีกรอบกว้าง ๆ หรือเป็นการใช้คำถามปลายเปิดในการซักถาม โดยอาจมีแนวทางคำถามไว้เป็นแนวทางสัมภาษณ์ไว้บ้าง โดยอ้างอิงข้อความจากกรอบแนวคิดงานวิจัย (สมชาย วรจิณเกษมสกุล, 2554) ทั้งนี้ผู้วิจัยมีการพูดคุยแบบไม่เป็นทางการเพื่อสร้างความสนิทสนมกับกลุ่มตัวอย่าง ไปพร้อม ๆ กับการสัมภาษณ์ โดยมีอุปกรณ์ต่าง ๆ ที่ช่วยในการบันทึกและเก็บข้อมูล เช่น กล้องถ่ายรูป และอุปกรณ์บันทึกเสียง

**3. การตรวจสอบข้อมูล :** ผู้วิจัยมีการตรวจสอบข้อมูล แบบสามเส้า โดยมี รายละเอียดดังนี้ เมื่อได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และจดบันทึกมาแล้ว ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความถูกต้องเพียงพอและความเชื่อถือได้ของข้อมูลว่าจะสามารถตอบปัญหาของการศึกษาได้อย่างครบถ้วน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้วิธีการ ตรวจสอบสามเส้าด้านข้อมูล ซึ่งจะทำให้การพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้นั้นถูกต้อง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แท้จริงและตอบปัญหาการวิจัย โดยการตรวจสอบแหล่งข้อมูลพิจารณาในกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ในการศึกษาในครั้งนี้ได้ใช้การตรวจสอบจาก กลุ่มนักศึกษาต่างชาติหลายกลุ่ม ในคำถามเดียวกัน และจากกลุ่มตัวอย่างคนเดียวกันจากแหล่งบุคคลหลาย ๆ คน เพื่อเป็นการยืนยันในข้อมูลที่ได้ว่ามีความถูกต้องกันหรือไม่

**4. การวิเคราะห์ข้อมูล :** ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ทั้งแบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการที่ได้มาจากการศึกษา และข้อมูลที่ได้มาจากการบันทึกเทป และการจดบันทึกมาจัดระเบียบให้เป็นหมวดหมู่ เพื่ออธิบายความหมายในประเด็นสำคัญต่าง ๆ คือความสามารถทางการสื่อสารและการปรับตัวในการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมไทยของนักศึกษาต่างชาติในกลุ่มมหาวิทยาลัยกำกับรัฐในเขตภาคเหนือ

**5. การนำเสนอข้อมูล :** การนำเสนอข้อมูลในการวิจัย จะใช้การบรรยายพรรณนาเชิงวิเคราะห์เนื้อหา (Descriptive analysis) เพื่อบรรยายถึง ความสามารถทางการสื่อสารและการปรับตัวของนักศึกษาในกลุ่มมหาวิทยาลัย กำกับรัฐในเขตภาคเหนือ โดยนำข้อมูลที่ได้จากกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลมาวิเคราะห์ และนำเสนอไปพร้อม ๆ กัน

## ผลการวิจัย

โดยแบ่งได้ตั้งหัวข้อย่อยดังนี้

**1. ปัจจัยพื้นฐานของนักศึกษาต่างชาติในกลุ่มมหาวิทยาลัยกำกับรัฐในเขตภาคเหนือในการเข้ามาศึกษาต่อในประเทศไทย**

**1.1 เหตุผลที่นักศึกษาต่างชาติเลือกเรียนมหาวิทยาลัยในประเทศไทย :** ผู้วิจัยได้ศึกษาถึงหลักสูตรนานาชาติในแต่ละมหาวิทยาลัยกำกับรัฐในเขตภาคเหนือ พบว่า มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ทั้ง ม.นครสวรรค์ ม.เชียงใหม่ และ ม.แม่โจ้ มีวิทยาลัยนานาชาติรองรับนักศึกษาต่างชาติ โดยการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมด ทั้งด้านของเนื้อหาบทเรียน เอกสารหรือ ตำราการเรียนรู้อันแล้วแต่เป็นภาษาอังกฤษ รวมไปถึงทางด้านผู้สอนในชั้นเรียนก็เป็นคนต่างชาติที่เข้ามาสอนโดยตรง ส่วนมหาวิทยาลัยที่ไม่มีวิทยาลัยนานาชาติ อย่าง ม.พะเยา จะมีหลักสูตรนานาชาติที่มีมีการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษหรือภาษาเฉพาะรองรับ ส่วน ม.แม่ฟ้าหลวงนั้นมีสำนักวิชาศิลปศาสตร์ ที่เปิดหลักสูตรนานาชาติรองรับ เช่น Applied Linguistics-English หรือสำนักวิชาจีนวิทยาที่เปิดหลักสูตรรองรับนักศึกษาจีนโดยเฉพาะ

ทั้งนี้ นักศึกษาที่จะเรียนในหลักสูตรดังกล่าวจะต้องมีพื้นฐาน ภาษาอังกฤษที่ดีพอสมควร จากการสำรวจพบว่านักศึกษาที่เรียนอยู่ในขณะนี้เหตุผลที่ทำให้ตัดสินใจมาเรียน เนื่องจากได้รับทุนการศึกษา นอกจากนี้เนื่องด้วยจำนวนประชากรของบางประเทศมีสูง การแข่งขันในการสอบเข้าระดับมหาวิทยาลัยจึงค่อนข้างสูงไปดวย จึงมีกลุ่มนักศึกษาบางส่วนเลือกเรียนมหาวิทยาลัยในไทย เช่น จีน ญี่ปุ่น อินเดีย ฯลฯ และอีกหนึ่งเหตุผลที่นักศึกษาเลือกมาเรียนในประเทศไทย เนื่องมาจากครอบครัวมีญาติพี่น้องอาศัยอยู่เมืองไทยจึงทำให้ตัดสินใจเลือกมาเรียนที่ประเทศไทย เช่น นักศึกษาจากประเทศพม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม หรือจีน หรือในอีกเหตุผลหนึ่ง คือ ย้ายตามครอบครัวเข้ามาทำงานในประเทศไทย

**1.2 แรงจูงใจในการตัดสินใจมาเรียนในประเทศไทย :** ในด้านการตัดสินใจเรียนที่ประเทศไทย นักศึกษาต่างชาติเองได้ให้เหตุผลไว้หลากหลายประการเกี่ยวกับ การตัดสินใจเข้ามาเรียนในประเทศไทยสิ่งแรกที่นักศึกษาส่วนใหญ่พูดถึง คือเรื่องของผู้คน เนื่องจากชอบผู้คนอัธยาศัยดี ดูเป็นมิตร กฎหมาย/ระเบียบไม่เข้มงวด

สิ่งต่อมา คือ สภาพแวดล้อม ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ วัฒนธรรม และอาหารการกิน โดยเฉพาะในภาคเหนือที่มีภูมิประเทศที่สวยงามและภูมิอากาศที่สดชื่น ซึ่งส่วนใหญ่จากการสัมภาษณ์จะเห็นได้ว่า นักศึกษาต่างชาติมีความชื่นชอบอาหารไทยที่มีหลากหลาย และยังมีราคาไม่แพงมาก และอยากเรียนรู้วัฒนธรรมที่ดั้งเดิมไทยอีกด้วย อีกทั้งนักศึกษาที่มาจากภูมิภาคเดียวกัน อาทิ พม่า ลาว กัมพูชา เวียดนาม ไม่ต้องปรับตัวมากเนื่องจากทุกอย่างที่กล่าวมามีความใกล้เคียงกับประเทศไทย นอกจากนี้ประเทศไทยยังมีค่าเทอม ค่าครองชีพที่ไม่สูงมาก และระบบสาธารณสุขปลอดภัยขั้นพื้นฐานมีครบถ้วน นอกจากนี้กฎของวีซ่าที่ดูเป็นมิตรกว่าทางฝั่งยุโรป ออสเตรเลียและอเมริกา

**1.3 ความคาดหวังที่จะได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้ในประเทศไทย :** นักศึกษาต่างชาติคาดหวังที่จะได้รับประโยชน์จากการเรียนรู้ในประเทศไทยก็เพื่อที่เรียนจบจะได้งานทำที่ดี มีเงินเดือนสูง ๆ โดยส่วนใหญ่จะมองว่าการเรียนที่ประเทศไทยเป็นโอกาสที่ดีที่ตนจะได้พัฒนาศักยภาพมากกว่าคนที่เรียนอยู่ภายในประเทศเท่านั้น นอกจากนี้ในบางประเทศมองว่าการได้มาศึกษาต่อในประเทศไทยเป็นที่ยอมรับในวงการการศึกษาและบริษัทในประเทศบ้านเกิดของตนเอง

นอกจากนี้ยังมองถึงเรื่องการได้เพื่อนนานาชาติในสังคมใหม่ การเปิดโลกทัศน์ใหม่ ๆ รวมถึงได้พัฒนาภาษาจากประเทศเจ้าถิ่นที่เดินทางไปอาศัยอีกด้วย เรื่องของวัฒนธรรมก็เป็นสิ่งที่นักศึกษาต่างชาติคาดหวังว่าจะได้เรียนรู้จากการเข้ามาศึกษาต่อในประเทศไทย โดยเฉพาะในภาคเหนือที่มีวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์

## 2. ความสามารถทางการสื่อสารของนักศึกษาต่างชาติในกลุ่มมหาวิทยาลัยกำกับรัฐในเขตภาคเหนือ

**2.1 ความสามารถในการตีความหมาย :** นักศึกษาต่างชาติในแต่ละบุคคลจะมีความสามารถที่ต่างกันขึ้นอยู่กับประสบการณ์การเรียนรู้ของแต่ละบุคคล ประเทศบ้านเกิด ระยะเวลาอาศัยอยู่ในประเทศไทยก็มีผลต่อความสามารถในการตีความหมายเพื่อการสื่อสารเช่นกัน ซึ่งนักศึกษาต่างชาติส่วนใหญ่สามารถตีความจากน้ำเสียง สีหน้าแววตา ลักษณะท่าทางได้เป็นอย่างดี ซึ่งเมื่อศึกษา แล้วจะพบว่าการตีความจากสิ่งที่สื่อสารออกไปยังผู้รับสารปลายทาง นักศึกษาต่างชาติสามารถสื่อสารได้เป็นอย่างดีแต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ การเรียนรู้ของแต่ละบุคคลด้วย นักศึกษาต่างชาติสามารถที่จะรับรู้ได้ว่าสิ่งที่คนไทยหรือชาวต่างชาติผ่านการสื่อสารจากสีหน้า แววตา ท่าทางนั้นมีความหมายว่าอย่างไร โดยนักศึกษาสามารถรับรู้ได้ว่า คู่อสื่อสารนั้น ๆ สามารถเข้าใจสิ่งที่เค้าสื่อสารออกไปได้หรือไม่

เมื่อพิจารณาในรายละเอียด พบว่า การตีความจากภาษาท่าทางต่าง ๆ นักศึกษาต่างชาติสามารถเข้าใจได้ในสิ่งที่สื่อสารออกไปได้ โดยส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่าการทักทายด้วยการยิ้มรับ แสดงถึงมิตร ไม่ตรี การโบกมือลา แสดงถึงการกล่าวลา ซึ่งในสวนนี้นักศึกษาต่างชาติสามารถตีความในเบื้องต้นได้ไม่ยากนัก อาทิ การทักทายด้วยการสวัสดี นักศึกษาต่างชาติสามารถสังเกตได้ด้วยตัวเองอยู่แล้วว่า การสวัสดีเป็นการทักทายหลักของประเทศไทย โดยคนไทยใช้การสวัสดีในการกล่าวทักทาย ไม่ว่าจะการพบกัน การเคารพ การจากลา ฯลฯ

โดยในการสื่อสารทางอวัจนภาษาที่กล่าวมาข้างต้นนั้น นักศึกษาต่างชาติสามารถที่จะตีความหมายได้เลย เพราะภาษาท่าทางสากลที่มนุษย์ชาติมีการใช้ในลักษณะที่คล้ายกัน ไม่แตกต่างกันมากนัก โดยนักศึกษาชาวต่างชาติเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ได้รับ การดำรงชีวิตอยู่ในประเทศไทยนาน การตีความหมายก็จะเข้าใจได้มากยิ่งขึ้น

ส่วนเรื่องของการตีความหมายในการใช้ชีวิตประจำวันนั้น พบว่านักศึกษาส่วนใหญ่ที่นั่นตีความผ่านการนำสื่อสารอวัจนภาษามาสงกับวัจนภาษาประกอบการตีความ ในกรณีที่นักศึกษาไม่เข้าใจสิ่งต่าง ๆ ที่ดำเนินชีวิตในชีวิตประจำวันต่าง ๆ ที่ใช้การตีความปกติไม่ได้ อาจมีการสอบถามจากคนในท้องถิ่น หรือนำอุปกรณ์เสริมเข้ามาช่วยเพื่อเป็นข้อมูล เช่น โทรศัพท์สมาร์ตโฟน เป็นต้น และในเรื่องการตีความหมายในเรื่องของการเรียนนั้น หลักสูตรที่นักศึกษาเรียนส่วนใหญ่เป็นหลักสูตรนานาชาติที่ใช้ภาษาอังกฤษเป็นหลักอยู่แล้ว ทำให้การตีความในส่วนนี้ไม่มีปัญหา หรือถ้ามีปัญหาที่ใช้วิธีการพูดคุยกับเพื่อน ๆ นักศึกษา อาจารย์ ที่สื่อสารภาษาอังกฤษ

**2.2 ความสามารถด้านทักษะในการสื่อสาร :** การดำรงชีวิตประจำวันในประเทศต่างแดนนั้น ผู้วิจัยพบว่า ความสามารถทางการสื่อสารมีความสำคัญในการดำรงชีวิตเป็นอย่างมาก เพราะในชีวิตประจำวันจะต้องมีการติดต่อสื่อสารกับผู้คนอยู่เสมอ เช่น การเดินทาง การซื้อขายสินค้าหรือบริการต่าง ๆ ทั้งนี้ในกลุ่มนักศึกษาชาวต่างชาตินอกจากการดำรงชีวิตประจำวันแล้วยังจำเป็นต้องใช้ทักษะการสื่อสารควบคู่ไปกับการศึกษาอีกด้วย

ทั้งนี้การสื่อสารนั้นจะประกอบไปด้วยทักษะต่าง ๆ ได้แก่ ทักษะการ ฟัง การพูด การอ่าน การเขียน ซึ่งหากผู้ไปอยู่ต่างแดนมีความสามารถในด้านทักษะดังกล่าวอยู่แล้วก็จะเป็นอุปสรรคต่อนักในการดำรงชีวิตประจำวันและการศึกษา แต่สำหรับผู้ที่ไม่ใช่คนท้องถิ่นแน่นอนย่อมมีอุปสรรคต่อการดำรงชีวิตอย่างแน่นอน

จากการสัมภาษณ์และวิเคราะห์ข้อมูล พบว่า ทักษะการสื่อสารของนักเรียนต่างชาติ จะมีพื้นฐานภาษาไทยน้อยมาก แต่จะมีพื้นฐานในภาษาอังกฤษพอสมควร ซึ่งจะเชี่ยวชาญในระดับไหนขึ้นอยู่กับการศึกษาขั้นพื้นฐานในแต่ละประเทศบ้านเกิด อาทิ สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ หรืออินเดีย ที่ภาษาอังกฤษจะดีกว่าประเทศอื่น ๆ เป็นต้น ทั้งนี้ นักศึกษาชาวต่างชาติสามารถเรียนรู้ภาษาที่ยังไม่เข้าใจเพิ่มเติมได้จากการใช้อินเทอร์เน็ต

หรือสื่อสังคมออนไลน์ผ่านโทรศัพท์สมาร์ทโฟน หรือจากประสบการณ์ข้างนอก จากการเข้าไปศึกษาพิเศษที่สถาบัน กวดวิชาต่างๆ หรือการชมกีฬา ละคร ภาพยนตร์ จากสื่อต่าง ๆ

โดยนักศึกษาต่างชาติบางส่วนยังมีปัญหาในด้านทักษะการพูดและการเขียนในภาษาอังกฤษอยู่บ้าง โดยเฉพาะในช่วงแรก ๆ โดยเฉพาะที่มาจากจีนและเวียดนาม ซึ่งในการใช้ชีวิตประจำวันส่วนใหญ่จะเป็นการพูดคุยเพื่อซื้ออาหารอุปโภค อาหารการกิน การเดินทาง อาจต้องมีการอ่านป้ายบอกทาง ร้านค้าต่าง ๆ บ้าง โดยเฉพาะป้าย ภาษาไทยที่มีปัญหาต่อการสื่อสารมากเป็นพิเศษ แต่ในภาพรวมของการใช้ชีวิตประจำวันนั้นไม่มีปัญหาเท่ากับการเรียน การสอนภายในหลักสูตรตลอด 4 ปี ที่บรรดานักศึกษาต่างชาติจะต้องลงรายละเอียดในทักษะในการสื่อสาร ทั้งฟัง พูด อ่าน เขียน ซึ่งอาจมีปัญหากับนักศึกษาที่มีทักษะการสื่อสารโดยเฉพาะการใช้ภาษาอังกฤษไม่สูงมาก ทั้งนี้มีนักศึกษา ต่างชาติบางกลุ่มที่อาศัยอยู่ประเทศไทยมานาน สามารถที่จะฟังและพูดสื่อสารภาษาไทยและอังกฤษได้อยู่บ้าง

นอกจากนั้นยังพบว่าการพัฒนาทักษะด้านภาษาต่าง ๆ ภายในมหาวิทยาลัยของนักศึกษาชาวต่างชาติ จะมีการเรียนรู้จากเพื่อนที่เป็นชาวไทย เพื่อนร่วมชาติ หรือรุ่นพี่ชาวต่างชาติจากกิจกรรมต่าง ๆ ภายในมหาวิทยาลัย อาทิ รับประทานอาหาร เยี่ยมชม ฯลฯ โดยกลุ่มนักศึกษาชาวลาว กัมพูชา ที่มีโครงสร้างภาษาใกล้เคียงกันกับภาษาไทย จะมีแนวโน้มการสื่อสารด้วยภาษาไทยมากกว่ากลุ่มประเทศอื่น ๆ

สำหรับมหาวิทยาลัยต่าง ๆ นั้นก็มีหลักสูตรและคอร์สอบรมเสริมทักษะภาษาอังกฤษทั้งและภาษาไทย ตามเกณฑ์ขั้นต่ำของกระทรวงอยู่แล้ว ทั้งหลักสูตรฟรีหรือเสียเงิน โดยหลักสูตรส่วนใหญ่เปิดโดยสถาบันภาษา บรรยายโดยอาจารย์หรือนักวิชาการที่เชี่ยวชาญ

ทั้งนี้เกณฑ์ของทางมหาวิทยาลัยต่าง ๆ นั้นมีเกณฑ์ภาษาอังกฤษขั้นต่ำในการรับเข้านักศึกษา ต่างชาติเหล่านี้เรียบร้อยแล้ว สิ่งเหล่านี้จะช่วยเป็นตัวกรองขั้นต้นในการรับนักศึกษาที่มีทักษะการสื่อสารภาษาอังกฤษที่ดี เป็นอย่างน้อย

### 3. การปรับตัวของนักศึกษาต่างชาติในกลุ่มมหาวิทยาลัยกำกับรัฐในเขตภาคเหนือ

**3.1 การปรับตัวด้านวัฒนธรรม** พบว่า ปัจจัยสำคัญของนักศึกษาต่างชาติในการปรับตัวภายใต้ วัฒนธรรมไทย คือ ต้องเรียนรู้ และยอมรับในความเป็นไทย ยอมรับถึงความแตกต่างของวัฒนธรรมเดิมของตนและ วัฒนธรรมไทยให้ได้ เรียนรู้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ วิธีการสร้างความสัมพันธ์กับคนไทยและชาวต่างชาติคนอื่น ๆ ในสังคม มีจิตใจเปิดกว้างกับมุมมองใหม่ ๆ พยายามทำความเข้าใจคนในสังคมไทย พร้อมกับการเปิดใจให้กว้างขึ้นเพื่อ ยอมรับความแตกต่างในสังคม ชาติพันธุ์ ศาสนา และวัฒนธรรม

โดยนักศึกษาต่างชาติส่วนใหญ่จะมีการศึกษาข้อมูลก่อนการมาเรียนที่ประเทศไทยอยู่บ้างแล้ว แต่สิ่งที่ นักศึกษาจะต้องปรับตัวคือเรื่องของภาษา อาหาร วัฒนธรรม ประเพณีนักศึกษาจะต้องดำรงชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะสิ่งที่นักศึกษาต้องเจอในการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าประจำวัน เช่น พื้นฐานภาษาไทยที่ควรรู้ในกรณีที่ต้อง ไปในพื้นที่ที่ไม่มีการสื่อสารภาษาอังกฤษเลย ความแตกต่างระหว่างอาหาร/วัฒนธรรมไทยกับของประเทศตนเองที่ ควรรู้และตระหนัก โดยเฉพาะเรื่องที่จะเอื้อต่ออันและคนไทยรับไม่ได้

เมื่อสอบถามถึงการปรับตัวด้านวัฒนธรรมกับนักศึกษาต่างชาติ พบว่า นักศึกษาต่างชาติส่วนใหญ่มอง วาปัญหาการปรับตัวที่พบมากที่สุดคือเรื่องของภาษา สิ่งนี้เป็นปัญหาที่แก้ไขยากที่สุด เนื่องจากพื้นฐานเดิมใช้ภาษา ท้องถิ่นเป็นหลัก และส่วนใหญ่ไม่เคยใช้ภาษาไทยมาก่อน นอกจากนี้คนไทยในพื้นที่ก็ไม่ค่อยพูดภาษาอังกฤษอีกด้วย

ส่วนเรื่องของอาหารการกิน นักศึกษาต่างประเทศส่วนใหญ่มองว่าไม่เป็อุปสรรคในการดำรงชีวิต ประจำวัน เนื่องจากประเทศไทยมีอาหารการกินหลากหลายให้เลือก และสามารถรับประทานอาหารรสชาติของคน ไทยได้ และส่วนใหญ่ชื่นชอบอาหารไทยอยู่แล้ว จึงทำให้สามารถปรับตัวได้ค่อนข้างดี ยกเว้นนักศึกษาบางส่วนที่มา จากประเทศที่นับถือศาสนาอิสลามและฮินดูที่มีปัญหาทางด้านอาหารในช่วงแรก ๆ

นอกจากนี้ยังพบปัญหาในด้านของเขาร่วมกิจกรรมตามวัฒนธรรมไทย เนื่องจากนักศึกษาบางคนนับถือต่างศาสนาและมาจากประเทศที่มีความแตกต่างทางด้านวัฒนธรรมค่อนข้างสูง อาทิ อินเดีย เนปาล หรือ อินโดนีเซีย แต่นักศึกษาส่วนใหญ่กลับมองว่ากิจกรรมเหล่านี้เป็นสิ่งที่น่าตื่นเต้น สนุกและพยายามที่จะเข้าร่วมประเพณีเหล่านี้

วิธีการที่จะเรียนรู้วัฒนธรรมไทยนั้น วิธีการที่ดีและเป็นวิธีการที่ได้นำมาปฏิบัติจริงมากที่สุดคือ การเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ต่าง ๆ จริง และเกิดการเรียนรู้ มีนักศึกษาชาวต่างชาติหลายคนที่พูดภาษาไทยได้โดยไม่ได้เข้ารับการอบรมจากที่ใดเลย แต่อาศัยการจดจำและเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทางมหาวิทยาลัยจัดขึ้น

สื่อที่สำคัญที่สุดในการถ่ายทอดเรื่องราวเกี่ยวกับวัฒนธรรมหรือภาษาไทยก็คือ สื่อบุคคล ซึ่งก็คือเพื่อนคนไทยนั่นเอง ทั้งนี้ส่วนที่จะช่วยเสริมให้บรรดานักศึกษาต่างชาติสามารถเรียนรู้ได้เร็วขึ้น คือ การเรียนรู้จากสื่อออนไลน์ อาทิ สื่อสังคมออนไลน์ ยูทูป เฟซบุ๊ก ยูทูบ ผ่านอุปกรณ์สื่อสารโทรศัพท์มือถือสมาร์ทโฟน แท็บเล็ต หรือโน้ตบุ๊ก

**3.2 การปรับตัวด้านการศึกษา :** มหาวิทยาลัยส่วนใหญ่มีวิทยาลัยนานาชาติหรือหลักสูตรนานาชาติที่รับนักศึกษาต่างชาติ โดยการเรียนการสอนเป็นภาษาอังกฤษทั้งหมด ทั้งด้านของเนื้อหาบทเรียน เอกสารหรือ ตำรา การเรียนรู้ล้วนแล้วแต่เป็นภาษาอังกฤษ รวมไปถึงทางด้านอาจารย์ผู้สอนในชั้นเรียนก็เป็นคนต่างชาติที่เข้ามาสอนโดยตรง ดังนั้นนักศึกษาที่มาจากประเทศที่มีการสื่อสารภาษาอังกฤษก็จะมีปัญหาทางด้านนี้น้อยกว่านักศึกษาที่มาจากประเทศที่ไม่ได้สื่อสารภาษาอังกฤษเป็นหลัก ทั้งนี้ภาษาไทยก็ยังจำเป็นต้องปรับตัวในด้านนี้ด้วยเนื่องจากนักศึกษาจำเป็นต้องใช้ภาษาไทยในการติดต่อสื่อสารกับเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานต่าง ๆ ที่ไม่สามารถสื่อสารภาษาอังกฤษได้ดี เช่นเดียวกับป้ายบอกทาง หรือสื่ออื่น ๆ ภายในมหาวิทยาลัยที่ไม่มีภาษาอังกฤษกำกับ

เช่นเดียวกับการปรับตัวทางวัฒนธรรม การปรับตัวทางด้านการศึกษาก็เช่นเดียวกันที่ตัวนักศึกษาเองจำเป็นต้องพยายามเปิดใจในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เพราะถ้าปรับตัวไม่ได้แล้วจะเกิดปัญหาโดยเฉพาะในเรื่องการเรียน หากเรียนไม่รู้เรื่องก็ไม่สามารถไปปรึกษาใครได้เลย ส่งผลให้ไม่สามารถสื่อสารได้นั่นเอง ทั้งนี้จะเกิดผลกระทบต่อปรับตัวในด้านอื่น ๆ ด้วย เช่น การสร้างความสัมพันธ์กับเพื่อนในชั้นเรียน หรืออาจารย์/เจ้าหน้าที่ ตลอดจนการติดต่อ/สอบถาม/ประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ ในมหาวิทยาลัย

จากการสัมภาษณ์และเก็บข้อมูลพบว่ามหาวิทยาลัยส่วนใหญ่ได้มอบหมายให้คณะหรือวิทยาลัยต้นสังกัดของนักศึกษาต่างชาติเปิดคอร์สอบรม กิจกรรม หรือหลักสูตรเสริมตามกรอบการจัดการเรียนการสอน อีกทั้งเปิดศูนย์ให้ความช่วยเหลือโดยมีการนำระบบศูนย์ให้คำปรึกษาผ่านสื่อสังคมออนไลน์ (เฟซบุ๊ก/ไลน์/เว็บไซต์) มาเป็นตัวช่วยเสริมในการเป็นตัวช่วยปรับตัวในอีกทางหนึ่ง

## สรุปและอภิปรายผล

### 1. ปัจจัยพื้นฐานที่มีผลต่อการปรับตัวของนักศึกษานักศึกษาชาวต่างชาติ

การศึกษาแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับความสามารถทางการสื่อสารและการปรับตัวของ นักศึกษาต่างชาตินั้น กล่าวได้ว่า เหตุผลที่ทำให้ให้นักศึกษาเหล่านี้ตัดสินใจมาเรียน เนื่องจากได้รับทุนการศึกษา และค่าครองชีพในประเทศไทยนั้นไม่สูงมาก สอดคล้องกับงานวิจัยของ Li Shi (2001) ที่กล่าวไว้เหตุผลหนึ่งในการเลือกศึกษาต่อระดับปริญญาตรีในประเทศอเมริกาของชาวม้ง เนื่องจากการสนับสนุนทางด้านทุนการศึกษา และค่าครองชีพทั้งหมด

นอกจากนี้ เนื่องด้วยจำนวนประชากรของบางประเทศมีสูง (ในการเก็บข้อมูลของงานวิจัยนี้ พบว่า เป็นนักศึกษาชาวจีนมีจำนวนมากที่สุด) ทำให้มีการแข่งขันในการสอบเขาระดับมหาวิทยาลัยจึงค่อนข้างสูงไปด้วย ทำให้นักศึกษาต่างชาติจากประเทศเหล่านี้เข้ามาศึกษาต่อในประเทศไทยที่ให้โอกาสทางการศึกษามากกว่า ซึ่งตรงกับ

บทความของโพสทูเดย์ออนไลน์ (2561) ที่กล่าวว่า สาเหตุหลักที่นักศึกษาชาวจีนเลือกมาเรียนต่างประเทศ เนื่องจาก 1. มหาวิทยาลัยรัฐในประเทศจีน ไม่เพียงพอรองรับนักศึกษาในประเทศ 2. ผู้ปกครองไม่ยอมให้บุตรหลานต้องเผชิญความกดดันในการสอบแข่งขันเข้ามหาวิทยาลัยในประเทศ 3. มองถึงการสร้างเครือข่ายทางธุรกิจในอนาคต หลังเรียนจบในต่างประเทศ

โดยปัจจัยที่หนึ่งทำให้นักศึกษาชาวต่างชาติ โดยเฉพาะชาวจีน ลาว พม่า กัมพูชา ที่ตัดสินใจเข้ามาเรียนในประเทศไทยก็คือ การเพิ่มโอกาสที่ดีในการทำงานในอนาคต ซึ่งยังเป็นการหลีกเลี่ยงปัญหาการสอบแข่งขันเข้ามหาวิทยาลัยในประเทศ ดังนั้น เป็นเหตุผลที่ประชาชนคนจีนจึงนิยมส่งลูกหลานไปเรียนต่ออย่างต่างประเทศซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดด้านประชากรศาสตร์ ของ เบเรลสัน และสไตเนอร์ (อ้างถึงใน มณฑกัญญาญ วิจิตรสกลธ, 2552) ที่ว่าฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจนั้นมีอิทธิพลต่อทัศนคติและพฤติกรรมของคน โดยดูจากรายได้ อาชีพ เชื้อชาติ ภูมิหลังของครอบครัว เป็นต้น เช่นเดียวกันคือ ครอบครัวที่มีฐานะที่ดีจะมีโอกาสในการเลือก การศึกษาที่หลากหลายให้กับลูกหลานมากกว่า และเมื่อนักศึกษาเรียนจบจากต่างประเทศกลับไปทำงานที่ประเทศตนเองมักจะเป็นที่ยอมรับในสังคมและได้รับโอกาสที่ดีในการทำงานอีกด้วย

ในด้านของเหตุผลการที่ตัดสินใจเข้ามาเรียนในประเทศไทย เนื่องจากชอบคนไทยที่ผู้คนอัธยาศัยดี ดูเป็นมิตร นอกจากนั้นยังมองในเรื่องของสภาพแวดล้อม ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ วัฒนธรรม และอาหารการกิน โดยเฉพาะในภาคเหนือที่มีภูมิประเทศที่สวยงามและภูมิอากาศที่สดชื่น สอดคล้องกับงานของธานิชญ์ กองแก้ว (2544) และชื่อ ขาง หอวง (2556) ที่กล่าวไว้ว่า กล่าวคือ ปัจจัยที่ทำให้อาจารย์ต่างชาติส่วนใหญ่อยากที่จะเข้ามาทำงานสอนในประเทศไทยก็คือ ความหลงใหล และชื่นชมในวัฒนธรรมและความมีมิตรภาพของชาวไทย

## 2. ความสามารถทางการสื่อสารที่มีผลต่อการปรับตัวของนักศึกษาชาวต่างชาติ

จากการศึกษาความสามารถทางการสื่อสารภายใต้วัฒนธรรมของนักศึกษาต่างชาติ โดยภาพรวมพบว่า นักศึกษาต่างชาติส่วนใหญ่สามารถตีความภาษาท่าทางของคนไทยและคนต่างสัญชาติได้ว่าต้องการจะสื่อสารอะไร เช่น การพยักหน้ารับ การโบกมือลา การพนมมือไหว้ นักศึกษาต่างชาติสามารถเข้าใจความหมายและตีความท่าทางได้เป็นอย่างดี โดยสอดคล้องกับแนวคิดเรื่องความสามารถทางการสื่อสารของ Williams (1979) ได้สรุปว่า องค์ประกอบของความสามารถในการสื่อสารนั้นควรประกอบด้วย ความรู้ 4 ประเภท คือ

1. กฎเกณฑ์ด้านกลไกของภาษา (Mechanical rules) กฎเกณฑ์นี้ทำให้สามารถตัดสินใจได้ว่า คำพูดนั้น ๆ ถูกหรือผิดไวยากรณ์
2. กฎเกณฑ์ในด้านความหมาย (Meaningful Rules) กฎเกณฑ์นี้จะเชื่อมโยงคำพูดกับโลกภายนอก การเลือกใช้คำศัพท์จึงเป็นสิ่งสำคัญมิฉะนั้นจะทำให้เกิดการสื่อความหมายที่ผิด ๆ ได้
3. ลักษณะความสัมพันธ์ของบุคคลที่เกี่ยวข้อง เกณฑ์วัดความเหมาะสมดูจากการยอมรับของคนในสังคมว่าภาษาที่ใช้เป็นแบบแผนหรือเป็นแบบกันเอง ซึ่งจะเกี่ยวข้องกับการเลือกใช้คำศัพท์และโครงสร้างด้วย
4. การยอมรับลักษณะที่ไม่ใช่ภาษา (Non-Linguistic Conventions) เช่น ตำแหน่งท่าทาง การเคลื่อนไหว สายตา การแสดงสีหน้าและอื่น ๆ

กล่าวคือ นักศึกษาต่างชาติจะต้องมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสัญลักษณ์ในการสื่อสารของสังคมนั้น ๆ ที่ตนเขาไปอาศัยอยู่ในพื้นที่ท้องถิ่นจะต้องมีการเรียนรู้ ตีความ เพื่อให้เข้าใจตรงกันในการสื่อสารเพื่อการดำรงชีวิตประจำวัน ซึ่งในสวนนี้นักศึกษาต่างชาติสามารถตีความได้ไม่ยากนัก

โดยการสื่อสารทางอวัจนภาษานั้น นักศึกษาต่างชาติสามารถที่จะตีความหมายได้ เพราะภาษาท่าทางสากลที่มนุษย์ชาติมีการใช้ในลักษณะที่คล้ายกัน ไม่แตกต่างกันมากนัก โดยนักศึกษาชาวต่างชาติเรียนรู้จากประสบการณ์ที่ได้รับ การดำรงชีวิตอยู่ในประเทศไทยนาน การตีความหมายก็จะเข้าใจได้มากยิ่งขึ้น ทั้งในการสื่อสาร

นักศึกษาชาวต่างชาติอาจนำวัจนภาษาเข้าใช้ร่วมกับวัจนภาษาเพื่อเสริมประสิทธิภาพในการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม (วรารักษ์ อวิรุทธ์วรกุล, 2558) และอุดช่องว่างจากปัญหาเรื่องทักษะการสื่อสารของนักเรียนต่างชาติส่วนใหญ่ จะมีพื้นฐานภาษาไทยน้อยมาก รวมทั้งนักศึกษาที่มาจากประเทศที่ไม่ได้สื่อสารภาษาอังกฤษเป็นหลัก โดยเฉพาะการอ่าน การพูด การเขียน และการฟัง

เมื่อพิจารณาความสามารถทางด้านความรู้และความคิด ในด้านทักษะในการใช้ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ และเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทย พบว่า ทักษะทางด้านภาษามีผลต่อการปรับตัว ในขณะที่ความรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยมีผลต่อการปรับตัวทั้งสองอย่าง จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม พบว่า ปัจจัยที่สำคัญในการปรับตัวก็คือความสามารถในการใช้ภาษาในการสื่อสาร ผู้ที่สามารถฟัง พูด อ่าน เขียนภาษาไทยและอังกฤษได้จะเป็นผู้ที่รู้สึกว่าจะสามารถที่จะปรับตัวได้ดีที่สุด ในขณะที่ความรู้ที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยในเรื่องทั่วไปนั้นก็มีความจำเป็น ซึ่งเป็นส่วนเสริมกับทักษะด้านภาษา เพราะนักศึกษาต่างชาติส่วนใหญ่มองว่า สามารถเรียนรู้ แก้ไข หรือปรับปรุงพฤติกรรมได้จากประสบการณ์จริงที่ตนจะพบเจอในวัฒนธรรมไทย ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ Samour et al. (2010) ที่เสนอว่าแนวทางการพัฒนาตัวเองของคนต่างวัฒนธรรม คือ การพยายามทำความเข้าใจกับระบบสารที่หลากหลาย (Diverse message systems) จากเหตุผลที่ภาษาเป็นมากกว่าเครื่องมือสื่อสาร และสอดคล้องกับงานศึกษาของ เมตตา วิวัฒนานุกูล (2559) ที่กล่าวถึง การพัฒนาประสิทธิภาพการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรม โดยเป็นการเรียนรู้ด้วยตัวเอง และประยุกต์จากข้อมูลต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัว อาทิ สื่อมวลชนต่าง ๆ รวมถึงสื่อใหม่ ซึ่งข้อมูลที่ได้เรียนรู้นี้อาจเป็นข้อมูลจากการเปิดประสบการณ์ทางวัฒนธรรมในวงกว้าง (Culture general) และประสบการณ์ทางวัฒนธรรมเฉพาะทาง (Culture specific)

โดยหากวิเคราะห์เปรียบเทียบความสามารถทางการสื่อสารของนักศึกษาจากกลุ่มประเทศ CLMV (กัมพูชา (Cambodia) ลาว (Lao PDR) เมียนมา (Myanmar) และเวียดนาม (Vietnam)) เมื่อเทียบกับชาติอื่น ๆ แล้วพบว่าพื้นฐานทางด้านภาษาโดยเฉพาะภาษาไทยและปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมไทยของนักศึกษาจากกลุ่มประเทศ CLMV นั้นทำได้ดีกว่านักศึกษาจากภูมิภาคอื่น ๆ เนื่องจากความใกล้เคียงทางด้านพื้นที่ทางภูมิศาสตร์ โครงสร้างทางภาษา วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนอาหารการกิน อาจกล่าวได้ว่าเป็นกลุ่มประเทศที่มีบริบททางวัฒนธรรมสูง (High context cultures) อาทิ เน้นการรวมกลุ่ม เน้นความสัมพันธ์ เน้นความแน่นอน/พิธีการ/วาจา เคารพผลงานที่ผ่านมา เน้นขนบธรรมเนียม และเน้นอาวุโส เป็นต้น เหมือนกันกับประเทศไทยทำให้ง่ายต่อการปรับตัวมากกว่านักศึกษาที่มาจากกลุ่มประเทศที่มีบริบททางวัฒนธรรมต่ำ (Low context cultures) อาทิ เน้นการแข่งขัน เน้นที่เนื้องาน ดูที่ตัวบุคคลเป็นหลัก เน้นเหตุผล เน้นความชัดเจน/ไม่เน้นพิธี เน้นผลงานปัจจุบัน เปลี่ยนแปลงขนบธรรมเนียม และไม่เน้นอาวุโส เป็นต้น โดยสอดคล้องกับงานของ เมตตา วิวัฒนานุกูล (2559) ที่กล่าวไว้ว่าปัญหาด้านทัศนคติของชาวต่างชาติที่มาจากบริบททางวัฒนธรรมที่ต่างกันในการปรับตัวนั้น ส่วนหนึ่งมาจากการคิดหรือมองแบบเหมารวม (Stereotype) โดยเฉพาะการคิดหรือมุมมองด้านลบ เช่น การมองว่าคนไทยนั้นมีระเบียบวินัยต่ำ ทุจริต/คอร์รัปชัน เน้นพวกพ้อง ทำงานแบบขอไปที เป็นต้น

ทั้งหมดที่กล่าวมา สรุปได้ว่าเป็นคุณลักษณะที่อยู่ภายในของนักศึกษาชาวต่างชาติที่มีการปรับทางวัฒนธรรมในประเทศไทยได้ดี โดยนักศึกษาเหล่านี้จะมีลักษณะของการปรับตัวที่มีความรู้และความคิดเชิงบวกที่แสดงให้เห็นเป็นรูปธรรมในด้านของการเป็นผู้รับส่ง/สารเชิงรุก โดยมีการพยายามที่จะเรียนรู้และสื่อสารกับคนในสังคมไทยมากขึ้นเพื่อที่จะขยายกรอบการตีความ/เพิ่มความยืดหยุ่นในระบบสาร และในส่วนด้านการเปิดมุมมองใหม่ ๆ ที่มีลักษณะของการเพิ่มมุมมองความคิดและความกลมกลืนทางวัฒนธรรมมากกว่าเดิม นอกจากนี้ในด้านของการเรียนรู้จากประสบการณ์ที่เคยประสบมา เพื่อที่เปลี่ยนแปลงจากความผิดพลาดเป็นความสำเร็จในการปรับตัวในสังคมไทย

ในส่วนของในด้านความสามารถทางด้านทัศนคติและความรู้สึกนั้น นักศึกษาต่างชาติส่วนใหญ่สามารถเข้าใจในทัศนคติและความรู้สึกของคนไทยและชาวต่างชาติด้วยกัน และสามารถที่จะแสดงทัศนคติและความรู้สึกให้คนไทยและชาวต่างชาติด้วยกันเข้าใจได้ สิ่งเหล่านี้พิสูจน์ได้ว่านักศึกษาเหล่านี้มี “การเอาใจเขามาใส่ใจเรา” ยอมรับความแตกต่างกันในตัวบุคคลและวัฒนธรรม ใส่ใจต่อการแสดงออกทางอารมณ์ของทั้งตัวเองและคนรอบข้าง ทั้งนี้จะสังเกตได้ว่า “การเอาใจเขามาใส่ใจเรานั้น” เป็นการมองเห็นตนเองและบุคคลอื่นในสถานะเดียวกัน สอดคล้องกับแนวคิดเรื่องพฤติกรรมเชิงสนับสนุนกันของ Gibb (1961) ในเรื่องของการเอาใจเขามาใส่ใจเรา การรู้จักยืดหยุ่นและการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันในการแสดงออกกับกลุ่มคนต่างวัฒนธรรมจะทำให้เขาเหล่านั้นสามารถปรับทางวัฒนธรรมได้ดี ทั้งนี้กล่าวได้ว่าความสามารถทางทัศนคติและความรู้สึกของนักศึกษาต่างชาติพบว่ามีผลต่อการปรับตัวในสังคมไทย

สรุปได้ว่าเป็นคุณลักษณะที่อยู่ภายในของนักศึกษาชาวต่างชาติที่มีการปรับทางวัฒนธรรมในประเทศไทยได้ดี โดยนักศึกษาเหล่านี้จะมีลักษณะของการปรับตัวที่มีอารมณ์และความรู้สึกเชิงบวกที่แสดงให้เห็นเป็นรูปธรรมในด้านของการตื่นตัวและตระหนักตนเอง ที่มีลักษณะใส่ใจและไหว้รู้สึกต่อการใช้ภาษาและการสื่อสารต่อคนรอบข้าง และในด้านของการเอาใจเขามาใส่ใจเรา ที่พยายามใส่ใจ/ตระหนักถึงการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย นอกจากนี้ยังมีเรื่องของการมองโลกในมุมบวก ที่วางความรู้สึกให้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความรักในเพื่อนร่วมสังคม โดยไม่กังวลต่อความกำกวมในสถานการณ์การสื่อสารต่อคนในสังคมไทย

ในด้านความสามารถทางด้านพฤติกรรม โดยพฤติกรรมที่แสดงออกไปนั้นอาจกล่าวได้ว่าเป็น ผลที่เกิดจากความคิดและความรู้สึกของนักศึกษาต่างชาติ และความสามารถทางพฤติกรรมก็มีผลต่อการ ปรับตัวของนักศึกษาต่างชาติ ซึ่งสามารถอธิบายได้ว่า ทักษะในการแสดงพฤติกรรมมีส่วนสำคัญในความสามารถทางการสื่อสาร กล่าวคือ นักศึกษาพยายามที่จะพยายามแสดงพฤติกรรมออกมาในลักษณะ “การแสดงพฤติกรรมเชิงบวก” ซึ่งนักศึกษาต่างชาติส่วนใหญ่ที่มีความพยายามในการปฏิบัติตนเพื่ออยู่ร่วมกันกับคนในวัฒนธรรมหลักของประเทศเจ้าบ้าน อาทิ พยายามทานอาหาร ซื่อและใช้สินค้าของไทย พยายามใช้ภาษาไทยมากขึ้นในชีวิตประจำวัน การปฏิบัติตามสังคม ธรรมเนียมและวัฒนธรรมไทย เป็นต้น โดยการปรับตัวทางพฤติกรรมนั้นก็เกิดมาจากจากความคิด ทัศนคติและความรู้สึกภายในของบุคคลดังกล่าว ทั้งนี้ในการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ การแสดงออกทางด้านพฤติกรรมของนักศึกษาต่างชาตินั้นจะแสดงออกมา 2 ส่วน ได้แก่ พฤติกรรมเชิงสนับสนุน ที่จะแสดงออกมาเมื่อนักศึกษาต่างชาติมีความเข้าใจในการสื่อสารนั้นหรือคู่สนทนาของนักศึกษาต่างชาติมีท่าที่เป็นมิตร เช่น พยายามทานอาหาร ซื่อและใช้สินค้าของไทย พยายามใช้ภาษาไทยมากขึ้น แต่นักศึกษาต่างชาติจะแสดงพฤติกรรมเชิงป้องกันก็ต่อเมื่อเกิดความไม่รู้สึกหรือไม่แน่ใจในการสื่อสาร หรือการแสดงท่าที่ไม่เป็นมิตรของคู่สนทนา เช่น เงียบ พูดแต่ภาษาของตน และสอดคล้องกับงานของ เมตตา วิวัฒนานุกูล (2559) ที่มองว่าลักษณะพฤติกรรมบางอย่างถือเป็นอุปสรรคต่อการสร้างความเข้าใจร่วมกันระหว่างบุคคล การไม่ใส่ใจเรียนรู้วัฒนธรรมที่อยู่รอบ ๆ ตัว การหลบเลี่ยงที่จะพบปะกับผู้คนแปลกหน้า หรือแม้กระทั่งการไม่เคารพต่อวัฒนธรรมอื่น ๆ นอกจากนี้ยังสามารถอธิบายได้ในมุมมองในการแสดงออกด้านพฤติกรรมของแต่ละบุคคลจะมีความแตกต่างกันขึ้นอยู่กับบริบทสังคม ซึ่งบริบทนั้นเกิดขึ้นจากโครงสร้างสังคม การเมือง และประวัติศาสตร์ที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตน ที่ซึ่งเป็นตัวกำหนดรูปแบบพฤติกรรมการสื่อสารที่เกิดขึ้น (Martin & Nakayama, 2010)

### 3. การปรับตัวของนักศึกษาชาวต่างชาติ

การที่จะต้องปรับตัวให้อยู่ในประเทศไทยได้ต้องปรับในสิ่งดังต่อไปนี้ การใช้ภาษา อยู่อาศัย เข้าสังคม ใช้ชีวิตประจำวัน ตลอดจนอาหารการกินต่าง ๆ สามารถกล่าวได้ว่า สิ่งที่มีอิทธิพลมากที่สุดในการปรับตัว คือ แรงจูงใจของนักศึกษาเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Ting-toomey (1999) ในเรื่องของปัจจัยในระดับบุคคล (Individual-level factors) ก็จะพบว่า แรงจูงใจและความคาดหวังของนักศึกษาชาวต่างชาติมีบทบาทสำคัญในการปรับตัวของ

นักศึกษาต่างชาติ กล่าวคือ นักศึกษาส่วนใหญ่จะให้ความเห็นว่า ปัจจัยที่ทำให้อยากมาเรียนในประเทศไทยก็คือ ความชื่นชอบในวัฒนธรรมไทย เรื่องของอาชีพการงานในอนาคตที่ดี และยังเป็นทางเลือกถึงการแข่งขันทางการศึกษาภายในประเทศอีกด้วย

ประเด็นต่อมาคือการเตรียมตัวก่อนการเดินทางมาประเทศไทย และสอดคล้องกับงานวิจัยของวรภารณ์ อวิรุทธ์วรกุล (2558) ที่ทำการศึกษารื่องระบวนการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของนักศึกษาไทยในประเทศจีนตอนใต้ ที่พบว่า ก่อนจะไปศึกษาต่อที่จีน นักศึกษาไทยจะมีการทำการบ้านเตรียมตัวก่อนไปเป็นอย่างดี เช่นเดียวในประเทศไทยที่บรรดานักศึกษาต่างชาติส่วนใหญ่จะมีการเตรียมตัวหาข้อมูลเกี่ยวกับประเทศไทยก่อนที่จะเดินทางเข้ามาในประเทศไทย โดยส่วนใหญ่แล้วจะมีการสอบถามจากการแนะนำของหลักสูตรจากประเทศของตนเอง มีการค้นหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต บางรายมีญาติพี่น้อง หรือเพื่อนฝูงที่มาเรียนที่ประเทศไทยก่อนอยู่แล้ว ทำให้นักศึกษาเหล่านี้ทราบข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับวัฒนธรรมไทยเพื่อเตรียมความพร้อมในการปรับตัวมากยิ่งขึ้น

ในเรื่องของบุคลิกลักษณะของนักศึกษาต่างชาติที่เหมาะสมที่จะสามารถอยู่ในสังคมไทยได้อย่างมีความสุขนั้น นักศึกษาชาวต่างชาติได้ให้ความเห็นไว้หลายอย่าง แต่มีประเด็นหนึ่งที่สามารถสรุปออกมาได้คือนักศึกษาจะต้องเรียนรู้ข้อดี-ข้อเสียของตน และยอมรับถึงความแตกต่างระหว่างวัฒนธรรมไทยกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนให้ได้ ซึ่งตรงตามแนวคิดของ Ting-toomey (1999) ที่ว่าจะต้องมีลักษณะที่ยืดหยุ่น อดทนต่อความกำกวมได้ และไม่ชัดเจนของวัฒนธรรมใหม่ได้ ประเด็นที่สำคัญคือจะต้องเป็นคนที่มีความมุ่งมั่นในใจต่อแรงจูงใจและเป้าหมายของตนเอง (Internal locus of control) เพราะวาปัจจัยที่สำคัญที่สุดในการปรับตัวก็มาจากแรงขับเคลื่อนภายในตัวของนักศึกษาชาวต่างชาติแต่ละคนเอง นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ Li Shi (2001) ที่ทำการศึกษการปรับตัวของนักเรียนนักศึกษาชาวต่างชาติที่เข้ามาศึกษาต่อในประเทศอเมริกา ผลการวิจัยกล่าวว่า การปรับตัวของนักศึกษาปริญญาตรีในระยะเริ่มแรกที่เข้ามาศึกษาอยู่ในสังคมของประเทศอเมริกามีการปรับตัวค่อนข้างยาก อาทิ ด้านที่พัก ภาษาที่ใช้ในการสื่อสาร สภาพอากาศ และการเข้าสังคม จากจนทำให้นักศึกษาส่วนใหญ่พยายามในการเรียนภาษาเพื่อสื่อสาร รวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนที่มาจากชุมชนเดียวกันหรือเพื่อนที่เป็นชาวต่างชาติเหมือนกัน สิ่งเหล่านี้มีความคล้ายคลึงกับพฤติกรรมปรับตัวข้ามวัฒนธรรมของนักศึกษาชาวต่างชาติที่ได้เข้ามาศึกษาต่อระดับปริญญาตรีในประเทศไทยที่ผู้วิจัยสังเกตและสัมผัสได้จากการสัมภาษณ์จากการอภิปรายผลทั้งหมด สามารถสรุปออกได้ดังแผนภาพดังนี้



ภาพ 2 แนวทางการปรับตัวของนักศึกษาต่างชาติ

## ข้อเสนอแนะ

### ข้อเสนอแนะทั่วไป

1. สถาบันการศึกษาที่มีนักศึกษาต่างชาติ และองค์กรที่เกี่ยวข้องควรส่งเสริมพัฒนาประสิทธิภาพการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมผ่านการเรียนรู้ด้วยตนเองด้วยการประยุกต์จากสื่อใกล้ตัวต่าง ๆ โดยมีการนำผลการวิจัยชิ้นนี้ไปประยุกต์ใช้เพื่อสร้างหลักสูตร คอร์ส และกิจกรรมส่งเสริมการปรับตัวทางวัฒนธรรมสำหรับนักศึกษาต่างชาติ
2. สถาบันการศึกษาที่มีนักศึกษาต่างชาติ ส่งเสริมและพัฒนาให้เจ้าหน้าที่สายสนับสนุนสื่อสารภาษาอังกฤษมากขึ้น หรืออาจมีการพัฒนา International Office ที่มีบุคลากรเฉพาะทางสำหรับให้คำปรึกษาโดยเฉพาะ
3. สถาบันการศึกษาที่มีนักศึกษาต่างชาติ ส่งเสริมเพิ่มเติม และพัฒนาสื่อประชาสัมพันธ์ต่าง ๆ เว็บไซต์ ป้าย นิทรรศการ ฯลฯ ที่มีภาษาอังกฤษประกอบมากขึ้น
4. สถาบันการศึกษาที่มีนักศึกษาต่างชาติ ควรส่งเสริมการเรียนการสอนทักษะด้านภาษาไทยกลุ่มนักศึกษาชาวต่างชาติ พร้อมจัดอาจารย์ผู้ดูแลให้ทั่วถึงมากยิ่งขึ้น

### ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรจัดทำวิจัยในเชิงเปรียบเทียบกับกรณีศึกษานักศึกษาต่างชาติในมหาวิทยาลัยทั่วประเทศ
2. เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะบุคคลจึงได้ทราบแค่พื้นฐานทั่วไปเกี่ยวกับความสามารถทางการสื่อสารและการปรับตัวของนักศึกษาต่างชาติเท่านั้น ซึ่งควรมีการศึกษาถึงปัจจัยอื่น ๆ ที่ส่งผลต่อความสามารถทางการสื่อสารมากขึ้น อันได้แก่เรื่องสื่อที่มีผลต่อความสามารถทางการสื่อสาร เพื่อเชื่อมโยงกับผลงานวิจัยได้ว่าสื่อชนิดใดที่มีผลต่อความสามารถทางการสื่อสารของคนต่างชาติมากที่สุด
3. ในการวิจัยครั้งต่อไป ควรที่ใช้เครื่องมือวิจัยแบบเดิมแต่เปลี่ยนกลุ่มตัวอย่างไปศึกษากับชาวต่างชาติในกลุ่มอาชีพอื่น เพื่อเปรียบเทียบดูว่ามีผลการศึกษาที่แตกต่างออกไปหรือไม่และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ต่อสังคมได้อย่างไร

## เอกสารอ้างอิง

- ชื่อขาง หวง. (2556). *ผลกระทบของการสื่อสารต่างวัฒนธรรมที่มีต่อการปรับตัวของครูชาวจีนที่สอนภาษาจีนในกรุงเทพมหานคร* (วิทยานิพนธ์บริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต.
- ชานิชญ์ กองแก้ว. (2544). *การสื่อสารและการปรับตัวของอาจารย์ต่างชาติในมหาวิทยาลัยไทย*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- โพสทูเดย์-การเมือง. (2561). "ขยัน มุ่งมั่น หัวการค้า" เมื่อนักศึกษาจีนมาเรียนเมืองไทย. สืบค้นเมื่อ 23 กุมภาพันธ์ 2563, จาก <https://www.posttoday.com/politic/report/534883>
- มณฑกาญญ์ วิจิตรสกุล. (2552). *ทัศนคติด้านผลิตภัณฑ์ ความพึงพอใจ และแนวโน้มพฤติกรรมกรรมการบริโภคนมเปรี้ยวของผู้บริโภคในเขตกรุงเทพมหานคร* (สารนิพนธ์ปริญญาบริหารธุรกิจมหาบัณฑิต). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- เมตตา วิวัฒนากุล. (2559). *การสื่อสารต่างวัฒนธรรม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรารณ อวิรุทธ์วรกุล. (2558). *กระบวนการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของนักศึกษาไทยในประเทศจีนตอนใต้* (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สถิติอุดมศึกษา 2558-2560. (2560). *ระบบสารสนเทศสำนักงาน*. สืบค้นเมื่อ 23 มีนาคม 2563, จาก [http://www.mua.go.th/assets/img/pdf/61.10.26\\_สถิติอุดมศึกษา%202558-2560\\_V4.pdf](http://www.mua.go.th/assets/img/pdf/61.10.26_สถิติอุดมศึกษา%202558-2560_V4.pdf)

- สมชาย วรภิเษมสกุล. (2554). *ระเบียบวิธีการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์และสังคมศาสตร์*. ในบทที่ 8 เครื่องมือวิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล. สืบค้นเมื่อ 30 ตุลาคม 2560, จาก <http://www.udru.ac.th/index.php/elearning-king-84-years-book02.htm>
- Gibb, J. R. (1961). *Defensive Communication*. *Journal of Communication*, 11(3), 141-148.
- Gudykunst, W. B., & Kim, Y.Y. (2003). *Communicating with Strangers : An Approach to Intercultural Communication* (4th ed.). Newyork: McGraw – Hill, Inc.
- Kim, Y. Y. (1988). *Communication and Cross-cultural Adaptation: An Integrative Theory*. Clevedon, UK: Multilingual Matters.
- Martin, J. N., & N. T. K. (2010). *Intercultural Communication in Contexts* (5th ed.). Mayfield: Mountain View.
- Samovar, L. A., Porter, R. E., & McDaniel, E. (2010). *Communication between cultures*. Seventh Edition. Boston MA: Wadsworth Cengage Learning.
- Shi, L. (2001). *Hmong Student's personal adjustment in American Culture*. University of Wisconsin-Stout.
- Thaipublica. (2554). *มหาวิทยาลัยนอกระบบ (1): จุดเริ่มต้นสู่ปัจจุบัน?*. Retrieved May 4, 2021, from <https://thaipublica.org/2012/10/autonomous-university1/>
- TheDialogue. (2562). *GENวิกฤตมหาวิทยาลัยไทยจะสูญพันธุ์?!!! ข้อมูลพบ 5 ปี นักศึกษาปริญญาตรี-โท ลดลงอย่างต่อเนื่อง!*. Retrieved May 19, 2019, from <http://thediologuebytbs.com/gen/> วิกฤตมหาวิทยาลัยไทย/
- Ting-toomey, S. (1999). *Communication Across Cultures*. New York: The Guildford Press.
- Williams, E. (1979). Element of Communicative Competence. *English Language Teaching Journal*, 34(1), 18 – 21.